

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars Prima. De Ivrisdictione Et Foro Competenti. Pars Secunda. De Præeinentiis & Præcedentiis

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. XXLI. Papien. Visitationis Hospitalis. De facultate competente Episcopo in vim jurisdictionis sibi delegatæ per Sac. Conc. Trid. sess. 22. de reform. cap. 8. & q. visitandi Hospitalia aliaque ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74087](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74087)

infantes, & mulieres sint capaces, aliaque leges adjectæ per testatores tanquam in simplicibus legatis (quoties juxta generalem legatorum naturam tanquam turpes vel impossibiles habendæ non sint pro non scriptis) servari debeant, ut de his omnibus in suis materiis de *jure patronatus*, & de *beneficiis*, cum sint principia plana, ideoque cum hæc erectio, ex Ordinarii vel alterius superioris Ecclesiastici auctoritate facta non esset, non intrabat conclusio in obiectum deducta.

Hic proinde dicebam intrare dilemma clarum, quod aut hujusmodi piorum operum erectio dicenda erat facta cum auctoritate, & approbatione Ordinarii, aut non; Primo casu, stante actus individualitate, dum leges prædictæ in ipsa erectione contemporaneè adjectæ fuerunt, per necessè dicendum est eundem consensum dictis legibus præstitum esse, stante præsertim subsequuta longæva observantia ejusdem Episcopi, sub quo facta fuit dicta erectio, quoniam supervivens per annos 25. & ultra dictas leges observavit, absque eo quod allegare posset ignorantiam. Tum quia regula est, Ordinarium utpotè singulis annis suam diocesim visitare & peragere debentem præsumi informatum de omnibus innovationibus in ea contingentibus, *Mantica decis. 271 Barbat. dec. 459. in fine*, & *sepius*; Tum etiam quia ex qualitate loci & operum videbatur species notorii, etiam in primo anno vel mense apud quemcumque privatum.

Aut sine tali consensu vel auctoritate erectio facta est, & tunc remanere dicitur opus merè laicale & privatum, ad instar illius privati hominis, qui proprias pecunias indigentibus gratis mutuat, sive infirmos & peregrinos in propria domo ex charitate suscipit; Licet enim ratione operum quæ exercentur, ista dicantur loca pia, non tamen dicuntur Ecclesiastica, sed remanent merè laicalia, cum ad effectum Ecclesiasticæ qualitatis, ultra requisita, illud sit præcipuum, erectionis de consensu, & auctoritate Ordinarii, vel alterius legitimi Superioris Ecclesiastici ex deductis *decis. 313. num. 5. p. 10.* & magis ad rem *decis. 248. par. 11. recent. cum ibi allegatis & habetur sub tit. de alienationibus, & contr. actibus* in proposito alienationis bonorum Ecclesiæ.

Majorigitur ac penè tota difficultas residere videbatur in dispositione ejusdem Sac. Concilii Trid. *dist. 1. sess. 22. cap. 9.* ita per Sac. Congregationem ejusdem Concilii interpretato, ut data etiam qualitate laicali ut supra, adhuc Ordinatio competat jus visitandi seu revidendi quæcumque opera pietatis, seu loca, in quibus ea exercentur, ne sub specie charitatis, & pietatis, conventicula aliaque mala exercentur; Quod provenit etiam ex dispositione vel intentione juris communis, exiis quæ habentur infra in *Florentina Conservatorii 45.*

Pro ista difficultate removenda, vel temperanda, dicebam, etiam cum aliquo sensu veritatis, procedendum esse cum distinctione, Aut enim agitur de fundatore vivente, dictaque pietatis opera exercente; Aut ubi eo defuncto exercentur per administratores & executores; Primo casu, salvo jure revidendi, an exercentur conventicula, & alia mala, ut supra, super quo admittebam Ordinarii auctoritatem; In reliquis receptum est dictam Conciliarem dispositionem non procedere, cum verè & propriè per curiat alterum casum, in quo, defuncto pii operis auctore, in Episcopo seu Ordinario verificetur potestas executoris ultimarum voluntatum, ac piarum dispositionum,

inspiciendo scilicet, an piæ disponentium voluntates per hæredes, vel executores aliosque administratores adimpleantur, vel respectivè defraudentur, quæ ratio non militat in ipso fundatore vivente, qui potest talia opera non exercere, suaque bona in prophanos immò peccaminosos usus pro libito erogare, ideoque asperitas cum eo exercenda non est, Atque incongruum videtur, ut (excepto jam dicto casu inquirendi an mala & scandala sub hoc pallio fiant,) cogi debeat ille qui liberam suorum bonorum administrationem habet, cum facultate projiciendi in mare, de illis reddere rationem, ut ita distinguendo habetur apud *Ricc. dicta dec. 209. num. finali Barbof. collectan. ad Conc. eod. cap. 9. num. 8. circa finem.*

In his autem terminis fundatoris viventis esse videbatur, dum scilicet administratio fiebat per eandem Communitatem fundatricem de bonis suis, quamvis in diligentibus hujus distributionis occasione adhibitis, nulla desuper suppeteret auctoritas, quæ ad hos terminos speciales descenderet; Ut enim observabam in *Tuderina dis. 42.* & in pluribus similibus controversiis, in quibus satis frequenter oretenus consultus fui, Distinguendum est inter ea pietatis opera, quæ ex privatorum piis dispositionibus fundata vel adacta administrantur per ipsam laicorum Communitatem, & illa opera, quæ omninò, ac de ejus bonis fundata sunt, Primò enim casu rectè intrat supradicta Ordinarii potestas revidendi, an piæ defunctorum voluntates adimpleantur vel defraudentur, quod non procedit in altero, dum ipsemet fundator administrat solum bona sua.

Et quamvis in præsentem non verificetur superventia ipsius fundatoris per veritatem & naturam, ita ut destinata opera pietatis per administratores adimpleri debeant, nihilominus fictio ita concurrat in ipso ingressu ac in progressu, & sic tam in fundatione quam administratione, nam etiam reliqua bona ipsius Communitatis prophanis usibus destinata, tanquam in corpore ficto, & intellectuali, sunt sub Administratores, qui tamen proprios habent superiores, & revisores; Undè propterea semper cessat ratio executionis piæ voluntatis morientium, in qua propriè fundatur dicta conciliaris dispositio, ignotum est autem, an super isto casu præciso, quando scilicet agitur de operibus directè, & immediatè fundatis cum bonis ipsius Communitatis administrantis, Sac. Congregatio aliter statuerit.

P A P I E N.
VISITATIONIS HOSPITALIS
P R O
EPISCOPO,
C U M
ADMINISTRATORIBUS HOSPITALIS S. M A T T H Æ I.

Casus disputatus in S. Congregatione Concilii, ubi pendet ut infra.

De facultate competente Episcopo in vim jurisdictionis sibi delegatæ per Sac. Conc. Trid. *sess. 22. de reform. cap. 8. & 9.* visitandi Hospita-

Hospitalia aliaque pia loca exempta, & revidendi rationes, An procedat quando secus in fundatione cautum sit, & quando dicatur ita cautum ex contractu, magis quàm ex privilegio, Et de differentia inter unum casum & alterum.

SYMMARIUM.

- 1 **F** Alti series.
- 2 Eleemofyna & oblationes non faciunt patronum sed benefactorem.
- 3 Ad acquirendum jus patronatus ex dotatione, requiritur dos congrua.
- 4 Ubi Hospitalis reperitur fundatum, & dotatum, presumitur id fallum a Patrono qui debebat dotare.
- 5 De differentia ubi exemptio à jurisdictione, & visitatione Ordinarii competit ex privilegio vel ex contractu.
- 6 Princeps non solet derogare pactis, & contractibus, neque tollere ius tertii.
- 7 Patronus in limine fundationis potest adicere etiam conditiones juri contrarias.
- 8 Qualis dicatur contractus, & quando ille censetur iniurus.
- 9 Ex quibus dignoscatur processum esse per viam gratia & privilegii, non autem contractus.
- 10 Quando jus patronatus dicatur ex gratia & privilegio, vel ex fundatione & dotatione.
- 11 Poteratur circumstantia ob quam excluditur jus patronatus ex fundatione & dotatione.
- 12 Satis deferendum est declarationibus editis de tempore proximo publicationi Concilii.

DISC. XLI.

Nicolauus V. in literis Apostolicis editis de anno 1449. prævia narrativa, per verba præcisâ, quod nonnulli cives Papienses, qui Confraternitas seu Congregatio S. Matthæi nuncupari desiderant fervore devotionis ac consensu quoddam solum hospitale ad instar Florentini, & Senensis in Prioratu ejusdem Sancti Matthæi Ordinis S. Benedicti, qui in ejus structuris & edificiis plurimum ruinofus existit, loco utique ad id apto, ac certis domibus illi consensu per eisdem civibus ad hoc acquisitis construi & edificari facere, illudque sufficienter dotare proponant, & intendant si ad id Apostolica Sedes suffragetur auctoritas; Dictorum Civium laudabile propositum commendando, ac eorum pium desiderium favoribus oportunitis prosequi volendo; Motu proprio non ad alicujus instantiam, stante consensu Rectoris dicti Prioratus, cujus fructus 50. florenorum auri de Camera non excedunt, illum supprimendo dicta Confraternitati seu congregationi pro dicto pio opere concessit & assignavit &c. cum facultate erogandi proventus in usum pauperum, ac deputandi Rectores, & Cappellanos ac honesta statuta circa regimen faciendi &c.

Deinde verò, per novam periodum, novæ orationis inceptivam, subjunxit etiam per verba præcisâ; Et nihilominus ut Rectores, & alia persona dicti Hospitalis obsequiis pauperum & aliis piis operibus quieti intendere valeant, & ut ad tam pium opus perficiendum magis animentur, & promptiores efficiantur, hospitale prædictum cum

illius personis, ac bonis & juribus; ab omni jurisdictione, visitatione, superioritate, dominio & potestate Ordinarii, & cujuscumque alterius exempti, & liberavit &c. Eximendo etiam à gabellis, portione canonica, & aliis oneribus, illudque sub B. Petri, & sedis Apostolicæ protectione recipiendo, aliaque concedendo ad rem non facientia, ac etiam dando quosdam indulgentias benefactoribus, ac eleemofynas & oblationes facientibus.

Sequuta electione prædicta, hæc exemptio suum effectum sortita est usque ad publicationem Sac. Concilii Tridentini, qua sequuta, cum in eo sess. 22. de reformat. cap. 8. & 9. cum derogatione quibuscumque privilegiis, statutis, vel consuetudinibus concedatur Ordinariis locorum jure delegato facultas visitandi quæcumque hospitalia & pia loca exempta, Hinc Episcopus prætere de cap. hujus hospitalis visitationem, Et re delata ad Sac. Congregationem Sac. Concilii Tridentini interpretum, supponitur quod de anno 1575. favore Episcopi, prodierit resolutio relata per Fagnan. in cap. de Xenodochiis de religiof. domibus num. 5. quæ declaratio reperitur adnotata manu Cardinalis Aleiati in quodam libro memorialium, seu ut vulgò dicitur dellis positioni, cum aliquibus ejus juridicis adnotationibus; In libro autem literarum de eodem anno 1575. sub die 22. Martii reperitur epistola scripta Episcopo Papiensi, ipsum scilicet uti Episcopum Papiensem non posse ex dictis decretis Conciliaribus visitare hæc Hospitalia.

De anno 1651. renovatis controversiis decretum fuit à dicta Sacra Congregatione, quod daretur dicta declaratio manu Aleiati descripta, sed cum ex parte dictorum Administratorum recurrentium impugnaretur illius veritas, Sac. Congregatio sub die 26. Aprilis 1653. mandavit, omnibus suspensis, proponi ex integro dubium, an dicta Conciliaria decreta intrent nec ne, quo proposito sub die 16. Maii 1654. prodijt resolutio ad favorem Episcopi, licere scilicet ad formam dictorum decretorum visitare dictum Hospitalia, ac ab Administratoribus rationes exigere jure delegato Sedis Apostolicæ, Obtenoque per Administratores rescripto à Sanctissimo in Signatura gratiæ quod Sac. Congregatio iterum audiret. Arque pluries proposita causa, demum de mense Julii 1666. mandatum fuit, quod strictè informaretur super fundatione & dotatione, super quibus assumpta disputatione de mense Maii 1667. nulla capta fuit resolutio.

In hoc autem causa statu, Me ex parte Episcopi assumpto, in conguessu, juxta laudabilem Curie stylum, cum reliquis antiquis defensoribus habito pro causa defensione, præsupponebatur insistendum esse super non legitima justificatione fundationis, ac sufficientis dotationis in dictis literis Apostolicis narratæ, ex eo quod quamplura bona circa ea tempora huic Hospitali inter vivos vel per ultimam voluntatem à diversis Christi fidelibus elargita, jure singulari, non autem per ipsam Confraternitatem, ac per speciem eleemofinæ piarumque dispositionum magis provenerint, quàm ex jure & titulo dotationis, quæ ab eleemofynis, piisque legatis & dispositionibus resultare non dicitur, quoniam isti dicuntur potius benefactores, quàm dotatores, & patroni, ut dec. 167. n. 2. & 3. par. 2. divers. dec. 630. n. 38. par. 4. rec. 5. 3. Serap. dec. 1103. n. 1. decis.

decis. 568. num. 4. par. 4. res. & sequens. Ad effectum enim ut quis dici possit fundator ex dotatione, requiritur dotem esse congruam, & sufficientem ad infirmorum & ministrorum sustentationem, ideoque non sufficit pars dotis, vel ea incongrua, *Abbas consil. 106. num. 2. lib. 2. Mantio. decis. 320. numer. 3. dicta dec. 568. num. 2. par. 4. res.* cum aliis deductis per *Barbos. de Episcop. alleg. 7. num. 10. & Lotter. lib. 2. quest. 8. num. 32. & seqq.* ubi quod debet exprimi quod datur pro dote, licet id etiam conjecturaliter sufficiat.

E converso autem scribentes pro Administratoribus, principaliter insistebant in eo, quod cum Hospitale de facto reperiatur fundatum & dotatum intra breve tempus, praesumptio est, id factum esse ab iis qui facere tenebantur, juxta *consil. 54. Abbat. num. 2. & 3. lib. 1. Rot. apud Ubald. decis. 309. num. 4. & 5. apud Burat. decis. 702. num. 2. decis. 545. num. 1. par. 4. divers. 687. num. 2. par. 3. recent.* & in aliis, Ac ulterius multas dabant justificationes notabilium expensarum circa ea tempora factarum, tam pro emendis domibus adjacentibus, quam pro cementis in Hospitalis constructione ac Prioratus refectione, necnon in expensis pro obtinendis dictis literis Apostolicis, & reficiendis fructibus, quos possessor dicti Prioratus sperare poterat ob consensum suppressioni praestitum, quodque plura bona a diversis particularibus inter vivos data, vel per ultimam voluntatem relicta, ab ipsa Congregatione, seu Confraternitate data dicerentur, dum illi erant Confratres; Atque super hoc tota disputatio circumferrebat, quasi quod cause punctus penderet a dicta justificatione implementi deducti in contractum inter Papam & fundatorem.

Diversa erat mea sententia, quod scilicet disputatio restringenda non esset ad hunc punctum, neque controversia decisio ab eo penderet, sed potius ab altero puncto, an exemptio a visitatione & jurisdictione Ordinarii in vim dictarum litterarum Apostolicarum competeret ex gratia & privilegio, vel potius per contractum seu legem & conditionem in limine fundationis ab ipso fundatore adjectam, & a Papa approbatam tanquam per speciem consensus ab Ordinario hujusmodi legibus & conditionibus praestandi, Quando enim restringeretur ad dictum punctum, Ego habebam difficultatem, quoniam licet gratia concessa sub aliqua conditione ut suffragetur, exigat istius verificationem, ut in proximis terminis *Seraphin. decis. 552. Rot. dec. 636. num. 68. & seq. par. 4. recent. tom. 3.* attamen, subsequuta proxima observantia juncta cum acquiescentia Episcoporum pro tempore a die hujus erectionis usque ad Concilium annorum 115. magnum est argumentum implementi, ut *dec. 534. num. 2. par. 1. divers.* atque eatenus apud *Seraphin. dict. dec. 552.* non fuit curata antiquitas temporis, quia alia urgebant, praesertim suspicio potentiae ut ibi.

Ubi enim importaretur gratiam & privilegium, planum remanebat, praesertim Conciliarem dispositionem intrare, cum expressè, ac in verbis derogetur privilegiis, consuetudinibus, & statutis; E converso autem ubi id proveniret per speciem contractus seu conditionis in limine fundationis adjectae, ut proprie denotant illa Concilii verba cap. 9. ibi. *Nisi secus forte in institutione & ordinatione talis Ecclesiae seu fabricae expressè cautum sit.* Et tunc licet non desint plures relati per *Pasqualig. resol. 88. num. 2.* ut adhuc jus visitandi competeret, Nihilominus dicebam verius videri contrarium, Tum ex magis communi Doctorum opinione, ex colle-

ctis ab eodem *Pasqualigo dicto cap. 88. num. 3.* ubi referuntur *Garzias, Marta, Diana, Del Bene & alii,* tum ex pluribus declarationibus ejusdem S. Congregationis relatis ab eodem *Pasqualig. cap. 89. num. 1.* ac etiam dixit *Rota in Leopoliensis Administrationis hospitalis 14. Martii 1646. coram Cerro,* licet principale illius decisionis fundamentum consistat in ea circumstantia, quod Hospitale fundatum esset sub immediata protectione Regia juxta casum de quo in *Frequentissima disc. praecedenti*, Et cum eodem sensu quod in fundatione ita caveatur, pro absoluto proceditur apud *Gregor. decis. 4. & 8.* Idque rationabiliter quidem, quoniam de facili derogatur privilegiis & gratiis ab ipso Principe, vel a lege concessis, quoniam tunc Princeps tollit quod est suum, secus autem in contractibus ac iis quae ex proprio facto propriaque providentia quae sibi comparavit, cum tunc esset formiter tollere jus tertii, quod quilibet Princeps admissa etiam potestate regulariter tollere non solet, multò minus Papa, ex collectis per *Gabr. de jure tertii quasit. non tollen. concl. 1. Gomef. in proem. ad dictam regul. de jure 3. quasit. non tollen. add. ad decis. 666. par. 4. recent. tom. 3. Oithobon. decis. 115. num. 8. & 9. & passim.* Poterat enim fundator ejus bona non dare, atque huic pio operi non appellare, Ideoque dum id sub hac lege & conditione facere voluit, justum, ac rationale est id servandum esse, ex regula quod quilibet potest bonis suis legem sibi bene visam adicere, Quod comprobatur, eò quod idem Sac. Conc. Irident. circa jus par. ex fundatione & dotatione nihil innovavit, sicuti in illis ex privilegio vel consuetudine.

Undè propterea receptam conclusionem habemus, quod ne dum in fundationibus hospitalium & piorum locorum, sed etiam Ecclesiarum & beneficiorum, in limine fundationis de explicito vel implicito Ordinarii consensu patronus adicere potest leges & conditiones etiã juri contrarias ex collectis per *Barbos. de Episcopo alleg. 60. num. 35. Burat. decis. 21. num. 3. cum seqq. & 223. Roiss. decis. 252. num. 3. & decis. 294. nu. 19. & 20. & sequens.* ac haberetur in sua materia sub tit. de jure patronat. ac etiam in his terminis in *Campanens. disc. 27.* & in dicta *Frequentissima disc. praecedenti.*

Ideoque pro meo judicio quaestio erat potius facti & applicationis, quam juris, circa dictam exemptionis qualitatem, & naturam, an scilicet illa competeret per viam contractus, ac legis & conditionis per fundatorem adjectae in limine fundationis, juxta secundam partem dictae distinctionis, vel per viam gratiae & privilegii juxta primam, quoniam una vel altera distinctionis parte posita juris theoria videtur plana.

Probabilius autem mihi videbatur, etiam cum sensu veritatis, versari potius in prima, quam in secunda parte distinctionis, quod scilicet dicta concessio facta esset per viam gratiae & privilegii, magis quam per contractum; Siquidem contractus dicitur ille qui ex duorum simultaneo consensu invicem conjuncto perficitur, cum reciproca obligatione seu reciproco implemento de praesenti vel de futuro, ut antiquiorum diversis sententiis relatis bene habetur apud *Mozzum de contract. art. 1. num. 13. & seqq. & artic. 2. num. 1. & per tot Mantio. de tacit. lib. 1. tit. 3. num. 1. & per tot. decis. 395. nu. 2. par. 5. rcc.* hoc autem tam inspectis verbis & contextu dictarum litterarum Apostolicarum, quam personarum qualitate, totaque facti serie seu

massa

massa verificari non videbatur, sed potius contrarium, quod concessio esset per viam gratiæ & privilegii.

9 Attentis siquidem verbis, ut patet ex superius registratis, dicti cives Congregationem erigere, ac Hospitale fundare volentes, aliud in conditionem deducere noluerunt nisi accessum Apostolicæ auctoritatis ibi. Si Apostolica auctoritas accedat; Reliqua verò omnia subjunguntur per Papam, motu proprio, & non ad alicujus oblatæ petitionis instantiam, Igitur impossibile est dicere, quod id provenerit per viam contractus, licet enim hæc verba percuciant solum unionem Prioratus, attamen alia videntur consequuntur, eodem orationis themate retento, Vel saltè hæc est nova periodus, novæ ac diversæ orationis inceptiva, omninò indepenter à præcedentibus.

Et clarius ob expressè assignatam rationem, ut Resceteres & alia persona obsequiis pauperum & aliis piis operibus quieti intendere valeant, atque ad iam pium opus perficiendum magis animentur ac promptiores efficiantur, nulla penitus mentione facta dotationis factæ vel faciendæ; Igitur nullo pacto dici potest id ita cautum esse per speciem conventionis & contractus correspondenti ad dotationem & fundationem, sed tantum id enunciatur pro causa impulsivâ pietatis, de serviente pro justo motivo ad colorandum privilegium, quod aliàs absque causa neque concedi solet.

Illud etiâ pòderando, quod cum contractus ut supra dicatur reciproca còventio super mutuo ac reciproca implemento hinc inde præstando de præsentis vel de futuro, id exigit conventionem obligatoriam, in certa & determinata re, vel quantitate, vel saltè ita & taliter, quod si non explicite, saltem implicite id contineatur, ac certificari possit, quorum nihil in dictis litteris Apostolicis legitur, quoniam nec explicite, nec implicite dicitur, quid & quantum, pro dote, vel dotis augmento dari debeat, Atque, in nihilo dicti cives vel Congregatio obligantur, totumque remissum est eorum arbitrio & libertati, enarrando dictam sufficientem dotationem per viam propositi & simplicis intentionis, ibi, proponant & intendant.

Item juxta hodiè receptam distinctionem, quam habemus in materia juris patronatus, ad effectum videndi, an cadat sub revocationibus Innocentii VIII. & 110 Adriani VI. ac sub regulis Cancellariæ, nec ne, quoties Ecclesia non est omninò depauperata & indotata, sed aliquam habet dotem, conceditur verò per Sedem Apostolicam ejus jus patronatus ob augmentum dotis, tunc si hoc augmentum est inferius, dicitur jus patronatus ex mera gratia & privilegio, non autem ex dotatione & contractu seu causa onerosa, secus autem e converso si id quod datur, præponderet ex deductis dec. 58. & 88. par. 1. recent. decis. 218. par. 6. & frequenter in sua materia sub tit. de jure patronatus præsertim in Lucana Prioratus; Undè cum istud Hospitale ex Papæ munificentia jam dotatum esset cum fructibus & redditibus dicti Prioratus, cujus valor nartatus est in 50. florenis auri, qui valor attempta ea temporum conditione est satis notabilis, Ideirò certum ac notabile augmentum, vel per implementum de præsentis, vel per implementum de futuro, in forma tamen obligatoria requirebatur, quia licet non ageretur ad effectum dictarum Constitutionum revocatariarum, vel regularum Cancellariæ, Attamen eadem ratio satis in proposito influere videtur pro regulanda Card. de Luca de jurisdict. & foro compet.

natura seu qualitate actus, atque indaganda verisimili voluntate Papæ.

Ponderando etiam, quod si damus contractum, oportet dare personas contrahentium, quarum una representari dicitur ab iplo Papa, Altera verò ab ipsa Confraternitate seu Congregatione; tamquam Universitate, & corpore politico seu personâ intellectuali; Et tamen ista persona tunc non erat in rerum natura, dum adhuc erecta non erat, sed tunc contextualiter erat exigenda, nihilque possidebat proprium, quod pro hujusmodi dote, vel dotis augmento dare potuisset, Undè propterea rectè ad rem facere observabam firmata per Rotam in Bononiens. juris patronatus 13. Maii 1658. coram Cerro, ubi cum ageretur de puncto, an jus patronatus cujusdam Hospitalis quod prætendebatur per ipsam pauperum Universitatem, esset ex fundatione, vel potius ex privilegio & consuetudine, ad excludendam dotationem, ponderatur dicta inverisimilitudo, & de qua causa habetur actum in dicta sua materia de jure patronatus pro Marchione Albergato; Et sic multa concurrerant, quæ insimul & unitim ponderata, cum consueta regula, ut singula quæ non profunt, &c. excluditur contractus, atque ad titulum gratiæ & privilegii concessio referenda est.

Magni facienda quoque videbatur dicta declaratio S. Congregationis, vel saltè adnotatio Cardinalis Alciati, de tempore satis recentis publicationi S. Concilii infra decennium scilicet parum plus, Tùm ex recepto & quotidiano axiomate generali, quod observantiæ proximæ nimium deferendum est, Tùm ex illa consideratione speciali sæpius habita in proposito interpretationis S. Concilii, quod scilicet tunc in S. Congregatione verisimiliter sederent plures ex Cardinalibus, qui intervererunt in eodem Concilio, vel tanquam ejus Præsidentes, vel sub alio titulo, vel tanquam Prælati postmodum ad eam dignitatem promoti, undè verisimiliter erant informati de vero sensu ac intentione ejusdem Concilii; Neque dictæ declarationi advertari videbatur præfata epistola conscripta eodem anno 1575. quoniam in ea misteriosè dicitur, tale jus non competere tanquam Episcopo Papien. dùm tanquam tali obstat dicta concessio Apostolica, sive esset ex contractu, sive ex privilegio; facultas verò competens in vim dictorum decretorum Conciliarium provenit jure delegato Sedis Apostolicæ, & sic jure diverso, undè resolutio & epistola sunt compatibles seu conciliabiles, Atque propterea, reflectendo etiam ad solam veritatem, mihi videbatur ex his justitiam probabiliter assistere Episcopo juxta dictam antiquam declarationem anni 1575. & alteram recentioris anni 1654. Ob varias tamen moras hue usque, causa proposita non est, undè propterea expectabitur dictæ Sac. Congregationis oraculum.

Et hæc quoad visitationem juxta disposita in cap. 8. Quo vero ad redditionem rationum juxta cap. 9. dicebam omnem cessare difficultatem, quoniam ubi etiam juxta sensum ac prætensionem Administratorum Hospitalis, dictæ litteræ Nicolai emanassent potius per viam contractus, seu cautionis in limine, quàm per viam putæ gistiæ, & privilegii, Adhuc tamen, apud Sac. Congregationem, ac apud D. D. receptum est, tam circa visitationem, quàm circa redditionem rationum exigì expressam, ac individuum mentionem, ut clarè probat littera Concilii dicto cap. 9. ibi expressè canum sit & firmant communiter DD. collecti per Delbene dicto cap. K

cap. 10. dub. 6. sect. 11. numer. 27. & seqq. & Pasqualig. dicto cap. 89. numer. 5. & cum eodem præsupposito proceditur per Rotam apud Gregor. dec. 4. & 8. & in dicta Leopoldien. administrationis Hospitalis coram Cerro, eundemque sensum habuit S. Congreg. in Frequentina disc. præced. Unde cum in dictis litteris Nicolai fieret quidem mentio de visitatione, non autem de redditione rationum, Idcirco iste casus tanquam non cadens sub limitatione, remanere dicitur sub regula ex deduct. apud Mantie. dec. 241. n. 4. Barbof. axiom. 197.

Neque ex mentione speciali visitationis inferri potest ad hanc alteram facultatem, cum hæc sint inter se diversa, diversam etiam rationem habentia, dum Concilium magis omixit hunc secundum actum, ut potè magis subiectum fraudibus, & usurpationibus, quam primum desiderasse videtur, ac propterea ampliorem dedit facultatem, ut in specie advertit Fagnan. in dict. cap. de Xenodochis numer. 18. ubi in fine dicit ita fuisse aliàs declaratum à S. Congr. & videtur doctrina vera, & rationabilis.

Adversus hoc fundamentum, Replicabant scribentes pro Administrationibus, præmissa cessare, quando exemptio contineret dictionem *omnino*, seu aliud verbum universale, quod expressè mentioni æquipolleret, allegando *Del bene loco supra citato numer. 31. & Pasqualig. dict. cap. 89. numer. 7. & 8.* quos duos ejuldem instituti doctos Morales, in hoc & aliis de quibus supra pro unica auctoritate computandos esse dicebam, dum circa istam præsertim limitationem seu declarationem loquuntur per verba identica, quasi quod secunduò à primo fideliter mutuaverit.

Verùm, cum sensu etiam veritatis, credebam hanc replicationem non esse relevantem, Tum ex defectu applicationis ad factum, quia in dictis litteris non legitur dictum verbum *omnino*, vel aliud æquipollens; Tum etiam quia doctrina non videtur vera, cum solum inuixit propositiombus generalibus super significatione dicti verbi seu dictionis *omnino*, & in contrarium urget clara littera Concilii, quod ita expressè cautum esse debeat, quòd mysteriosè illi Patres exprimere voluerunt, cum alias ob amplitudinem verborum, cum qua hujusmodi exemptiva privilegia concipi solent, ipsum decretum remaneret inane, nunquam verificabile.

Non negabam, quod ubi essemus in casu contractus, seu legis adjectæ per fundatorem, si aliunde etiam conjecturaliter, & præsumptivè constaret, talè fuisse ejus voluntatem; ista deberet attendi, quoniam in questionibus voluntatis, istius substantia, non autem cortex & figura verborum spectari debet. Mantie. de conject. lib. 3. tit. 3. numer. 9. Otibobon. dec. 254. num. fin. & frequenter sub tit. de fideicommissis, ac alibi, Sed nimium difficile est in foundationibus antè Concilium id ad praxim redigere; cum iste casus jurisdictionis non propriæ & ordinariæ, sed delegatæ à Sede Apostolica verisimiliter non potuerit cogitari, neque amplior exemptio ex lege foundationis dari potest illa, de qua in Neapolitana disc.

26. & tamen non sufficit.

* *

T V D E R T I N A

P R O

CONFRATERNITATE S. MARIE CONSOLATIONIS.

Responsum pro veritate.

De eadem materia jurisdictionis Episcopo seu loci Ordinario competentis visitandi Confraternitates laicorum ac Hospitalia, aliaque pia loca & opera per ipsos laicos administrata, cum revisione rationum, ac aliis eandem administrationem concernentibus; Et aliqua de alienatione bonorum hujusmodi Hospitalium, Confraternitatum, & piorum locorum, an exigant solemnitates requisitas in alienationibus bonorum Ecclesiasticorum.

S Y M M A R I U M.

- 1 **F**Acti series.
- 2 **D**e jure visitandi competente Episcopo hospitalia & pia loca, an suffragetur exemptio.
- 3 **D**e limitationibus Concilii Tridentini super dicto jure remissive.
- 4 **A**dministratio elemosinarum & oblationum ad quem de jure pertineat.
- 5 **C**onfuetudo an attendatur contra dictam facultatem competentem Episcopo visitandi & revivendi rationes.
- 6 **N**on potest Episcopus pro dicta revisione rationum gravare pia loca.
- 7 **A**n Episcopus possit demandare exhibitionem inventarii bonorum & notulas onerum in ejus Cancellaria Episcopali.
- 8 **L**aici administratores piorum locorum, an possint se ingerere circa modum implendi onera celebrationis missarum.
- 9 **A**n bona Confraternitatum laicalium seu piorum locorum, qua per laicos administrantur, cadant sub extravaganti Ambrosianæ.

I D I S C. XLII.

Um in honorem, ac majorem venerationem cujusdam devotæ & miraculose imaginis B. Virginis de Consolatione nuncupatæ, Communitas Tudertina Civitatis, Ecclesiam construxisset, & Hospitalium cum erectione satis conspicuæ Confraternitatis laicorum pro Ecclesiæ & Hospitalis administratione, aliisque pietatis operibus exercendis, pluribus legibus seu capitulis de super ordinatis, Clemens Septimus de anno 1528. ad ejuldem Communitatis supplicationem, prævia dictæ foundationis & Capitulum approbatione concessit, ut ipsa Confraternitas, ac laici dumtaxat per eam deputandi, Ecclesiam, & Hospitalium, illorumque bona & jura quæcumque, regere & administrare deberent, cum facultate ponendi